

Oikeustapauskokoelma

Asia T-799/17

Scania AB YM.
vastaan
Euroopan komissio

Unionin yleisen tuomioistuimen tuomio (laajennettu kymmenes jaosto) 2.2.2022

Kilpailu – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kuorma-autonvalmistajien markkinat – Päätös, jolla todetaan SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkominen – Sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka koskevat kuorma-autojen myyntihintaa, päästövähennystekniikoiden käyttöönoton ajankohtaa ja näihin tekniikoihin liittyvien kustannusten siirtämistä asiakkaille – Ajallisesti porrastettu sekamuotoinen menettely – Syyttömyysolettama – Puolueettomuusperiaate – Perusoikeuskirja – Yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkuva rikkominen – Tarkoitukseen perustuva kilpailunrajoitus – Rikkomisen maantieteellinen laajuus – Sakko – Oikeasuhteisuus – Yhdenvertainen kohtelu – Täysi harkintavalta

1. *Oikeudenkäyntimenettely – Päätösten julkisuus – Unionin tuomioistuinten velvollisuus varmistaa oikea tasapaino päätösten julkisuuden ja henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden välillä – Vaatimus sellaisten julkisesti saatavilla olevien tietojen poistamisesta, jotka ovat oikeudellisia luonnehdintoja tai tosiseikkoja koskevia täsmennyksiä – Hylkääminen – Kuulemismenettelystä vastaavalle neuvonantajalle jätetty samojen tietojen poistamista koskeva vireillä oleva hakemus – Ei vaikutusta (SEUT 15 artikla; unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 66 artikla; komission päätöksen 2011/695 8 artikla)*

(ks. 80–83 kohta)

2. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Sovintomenettely – Menettely, johon eivät osallistu kaikki kartellin osapuolet – Yrityksen vetäytyminen sovintomenettelystä – Samoihin todisteisiin perustuvat kaksi komission päätöstä, joilla on eri adressaatit – Hyväksyttävyyys – Edellytykset – Puolueettomuusvelvollisuuden ja syyttömyysolettaman noudattaminen – Soveltamisala (SEUT 101 artikla; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 ja 48 artikla; komission asetuksen N:o 773/2004 10 a artikla)*

(ks. 99–105 ja 125–158 kohta)

3. *Euroopan unionin oikeus – Periaatteet – Perusoikeudet – Syyttömyysolettama – Kilpailualaa koskeva menettely – Soveltuvuus – Kyseisen periaatteen vahvistaminen*

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja sen toistaminen Euroopan unionin perusoikeuskirjassa – Mainitun yleissopimuksen ja siihen liittyvän oikeuskäytännön huomioon ottaminen perusoikeuskirjan tulkinnassa
(SEUT 101 artikla; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artikla ja 52 artiklan 3 kohta)

(ks. 108–109 kohta)

4. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Sovintomenettely – Menettely, johon eivät osallistu kaikki kartellin osapuolet – Yrityksen vetäytyminen sovintomenettelystä – Kaksi komission päätöstä, joilla on eri adressaatit kahden erillisen ajallisesti porrastetun menettelyn jälkeen – Syyttömyysolettaman kunnioittaminen – Sovintopäätös, jossa mainitaan yritys, joka on päättänyt vetäytyä sovintomenettelystä – Hyväksyttävyyys – Edellytykset*
(SEUT 101 artikla; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artikla; komission asetuksen N:o 773/2004 10 a artikla)

(ks. 110–124 kohta)

5. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Sovintomenettely – Menettely, johon eivät osallistu kaikki kartellin osapuolet – Yrityksen vetäytyminen sovintomenettelystä – Kaksi komission päätöstä, joilla on eri adressaatit kahden erillisen ajallisesti porrastetun menettelyn jälkeen – Sovintopäätös, joka on tehty kuulematta yritystä, joka on päättänyt vetäytyä sovintomenettelystä – Puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen – Edellytykset*
(SEUT 101 artikla; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artikla; komission asetuksen N:o 773/2004 10 a artikla)

(ks. 159–162 kohta)

6. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen – Oikeus tutustua asiakirjoihin – Kohde – Väitetiedoksiantoon annettujen vastausten toimittaminen – Edellytykset – Väitetiedoksiannon muiden adressaattien vastausten merkityksellisyys asianomaisen yrityksen puolustuksen kannalta – Todistustaakka – Asianomaisen yrityksen velvollisuus esittää alustava näyttö mainittujen vastausten hyödyllisyydestä sen puolustuksen kannalta*
(SEUT 101 artikla; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohta; neuvoston asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan 2 kohta)

(ks. 169–190 kohta)

7. *Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kielto – Rikkominen – Sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka muodostavat yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen – Yrityksen joutuminen vastuuseen koko rikkomisesta – Edellytykset – Kilpailusääntöjä rikkovat menettelytavat ja toiminnot, jotka kuuluvat kokonaissuunnitelmaan – Arviointi – Arviointiperusteet – Myötävaikuttaminen rikkomisen yhtenäiseen päämäärään – Tietoisuus tai ennakoitavuus, joka koskee kartellin kokonaissuunnitelmaa ja sen tärkeimpiä osia – Kyseisen tietoisuuden arviointi yrityksen tasolla – Moititun toiminnan täydentävyyden välttämättömyys – Ei ole*
(SEUT 101 artiklan 1 kohta)

(ks. 191–196, 206–210, 447–450, 478 ja 494–499 kohta)

8. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Komission päätös, jossa todetaan kilpailusääntöjen rikkominen – Rikkomisen olemassaoloa ja kestoja koskeva komission todistustaakka – Todistustaakan laajuus – Komission hallussa olevilta todisteilta vaadittava täsmällisyyden aste – Aihetodisteiden joukko – TuomioistuINVALVONTA – Soveltamisala – Päätös, jonka suhteen tuomioistuimelle jää epäilyjä – Syyttömyysolettaman periaatteen noudattaminen (SEUT 101 artiklan 1 kohta; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 48 artiklan 1 kohta)*

(ks. 197–200 kohta)

9. *Toimielinten säädökset, päätökset ja muut toimet – Perustelut – Perusteluvelvollisuus – Soveltamisala – Kilpailusääntöjen soveltamisesta tehty päätös – Päätös, jonka perusteella sen adressaatti voi ymmärtää päättelyn, jonka perusteella komissio on tehnyt kyseisen päätöksen, ja riitauttaa sen unionin tuomioistuimissa – Perusteluvelvollisuuden laiminlyönti (SEUT 101 artiklan 1 kohta ja 296 artiklan 2 kohta)*

(ks. 245–248 kohta)

10. *Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Yhdenmukaistettu menettelytapa – Käsite – Yhteensovittaminen ja yhteistyö, jotka ovat ristiriidassa sen kanssa, että jokaisen yrityksen on määriteltävä itsenäisesti markkinakäyttäytymisensä – Tietojenvaihto kilpailijoiden välillä – Kilpailunvastainen tarkoitus tai vaikutus – Olettama – Edellytykset (SEUT 101 artiklan 1 kohta)*

(ks. 268–270, 315–323 ja 391 kohta)

11. *Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Kilpailua rajoittava vaikutus – Arviointiperusteet – Kartellin sisältö ja tavoite sekä sen kehityksen taloudellinen ja oikeudellinen asiayhteys – Kilpailusääntöjen rikkomisten erottelu niiden kohteen ja vaikutuksen perusteella – Sopimuspuolten aikomus rajoittaa kilpailua – Arviointiperuste, joka ei ole välttämätön – Tarkoitukseen perustuva kilpailusääntöjen rikkominen – Riittävä vahingollisuus – Arviointiperusteet (SEUT 101 artiklan 1 kohta)*

(ks. 309–314 kohta)

12. *Kilpailu – Unionin säännöt – Rikkominen – Vastuuseen joutuminen – Yrityksen joutuminen vastuuseen elintensä menettelystä – Edellytykset – Toimijana sellainen henkilö, jolla on oikeus toimia yrityksen lukuun – Arviointi (SEUT 101 artikla)*

(ks. 476–477 kohta)

13. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Sakkojen vanheneminen – Alkamisajankohta – Yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkuva kilpailusääntöjen rikkominen (SEUT 101 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1/2003 25 artikla)*

(ks. 515–516 kohta)

14. *Kilpailu – Hallinnollinen menettely – Komission päätös, jossa todetaan kilpailusääntöjen rikkominen – Rikkomisen olemassaoloa ja kestoja koskeva komission todistustaakka – Todistustaakan laajuus – Näyttö, joka on johdettu tietyistä indisioista ja yhteensattumista, jotka osoittavat jatkuvan kilpailuvastaisen toiminnan olemassaolon ja keston – Hyväksyttävyyys (SEUT 101 artiklan 1 kohta)*

(ks. 522–523 kohta)

15. *Kilpailu – Sakot – Sakkojen määrä – TuomioistuINVALVONTA – Täysi harkintavalta – Laillisuusvalvonta – Ulottuvuus ja rajat – Täysi harkintavalta, joka on tiukasti rajattu määrätyn sakon määrän määrittämiseen (SEUT 101, 261 ja 263 artikla; neuvoston asetuksen N:o 1/2003 31 artikla)*

(ks. 535–538 kohta)

16. *Kilpailu – Sakot – Sakkojen määrä – Määrittäminen – Yhdenvertaisen kohtelun periaate – Soveltamisala (SEUT 101 artiklan 1 kohta; Euroopan unionin perusoikeuskirjan 20 artikla)*

(ks. 559 kohta)

Tiivistelmä

Unionin yleinen tuomioistuin hylkää Scanian kanteen ja pysyttää komission kuorma-autonvalmistajien väliseen kartelliin osallistumisesta määräämän 880,52 miljoonan euron suuruisen sakon

Unionin yleinen tuomioistuin selventää niin kutsutun sekamuotoisen menettelyn, jossa yhtäältä sovintomenettely ja tavanomainen hallintomenettely yhdistettiin kartellien alalla, laillisuutta ja toisaalta yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen käsitettä

Euroopan komissio totesi 27.9.2017 tekemällään päätöksellä (jäljempänä riidanalainen päätös),¹ että kolme Scania-konsernin yksikköä eli Scania AB, Scania CV AB ja Scania Deutschland GmbH, jotka valmistavat ja myyvät raskaita kuorma-autoja pitkiä kuljetuksia varten (jäljempänä yhdessä Scania), olivat rikkoneet unionin oikeuden sääntöjä, joissa kiellettiin kartellit,² osallistumalla kilpailijoidensa kanssa tammikuusta 1997 tammikuuhun 2011 saakka

¹ Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia AT.39824 – Kuorma-autot) 27.9.2017 annettu komission päätös C(2017) 6467 final.

² SEUT 101 artikla ja ETA-sopimuksen 53 artikla.

yhteistoimintajärjestelyihin, joilla pyrittiin rajoittamaan kilpailua keskiraskaiden ja raskaiden kuorma-autojen markkinoilla ETA-alueella. Komissio määräsi Scaniaalle 880 523 000 euron suuruisen sakon.

Riidanalainen päätös tehtiin niin kutsutun sekamuotoisen menettelyn, jossa sovintomenettely³ ja tavanomainen hallintomenettely yhdistettiin kartellien alalla, jälkeen.

Käsiteltävänä olevassa asiassa kukin väitetiedoksiannon adressaattina oleva yritys, Scania mukaan lukien, vahvasti komissiolle halunsa osallistua sovintoon tähtääviin keskusteluihin. Komission kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen Scania päätti kuitenkin vetäytyä kyseisestä menettelystä. Komissio teki sovintopäätöksen niiden yritysten osalta, jotka olivat esittäneet tätä koskevan virallisen pyynnön,⁴ ja jatkoi Scaniaa koskevaa tutkintaa.

Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi 2.2.2022 antamallaan tuomiolla Scanian nostaman kanteen, jossa vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista, selventämällä kartelleja koskevan sekamuotoisen menettelyn laillisuutta ja yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen käsitettä.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

Komission noudattaman sekamuotoisen menettelyn lainmukaisuudesta unionin yleinen tuomioistuin huomauttaa aluksi, että toisin kuin Scania väittää, komission päätös tällaisen menettelyn noudattamisesta ei sellaisenaan merkitse syyttömyysolettaman periaatteen, puolustautumisoikeuksien tai puolueettomuusvelvollisuuden loukkaamista. Sovintomenettelyä koskevat säännökset eivät nimittäin ole esteenä sille, että komissio voi noudattaa sekamuotoista menettelyä, kun se soveltaa SEUT 101 artiklaa. Lisäksi oikeuskäytännön mukaan komissiolla on tällaisissa menettelyissä oikeus tehdä aluksi sovintopäätös ja sen jälkeen päätös tavanomaisessa menettelyssä edellyttäen, että edellä mainittuja periaatteita ja oikeuksia noudatetaan.

Tämän täsmennyksen jälkeen unionin yleinen tuomioistuin tutkii, onko komissio käsiteltävän asian olosuhteissa noudattanut mainittuja periaatteita.

Scania väitti syyttömyysolettaman periaatteen loukkaamista koskevasta väitteestä, että sovintopäätöksessä oli määritelty komission lopullinen kanta samoista tosiseikoista kuin väitetiedoksiannossa ja että se oli päätelty samojen riidanalaisessa päätöksessä käytettyjen todisteiden perusteella, että nämä teot, joihin myös Scania oli osallistunut, muodostivat rikkomisen.

Unionin yleinen tuomioistuin huomauttaa tältä osin ensinnäkin, että mitään sovintopäätöksen perustelujen kohtaa, kun sitä tarkastellaan kokonaisuutena niiden erityisten olosuhteiden valossa, joissa kyseinen päätös tehtiin, ei voitu ymmärtää ennenaikaisena ilmauksena Scanian vastuusta. Toiseksi unionin yleinen tuomioistuin toteaa, että se, että sovintopäätöksen adressaatit ovat tunnustaneet vastuunsa, ei voi johtaa siihen, että yrityksen, joka on päättänyt vetäytyä mainitusta menettelystä, katsotaan implisiittisesti olevan vastuussa siitä syystä, että se on mahdollisesti

³ Tätä menettelyä säännellään [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 773/2004 (EUVL 2004, L 123, s. 18) 10 a artiklalla. Sen ansiosta kartelliasioiden osapuolet voivat tunnustaa vastuunsa ja saada vastineeksi alennusta sakon määrästä.

⁴ SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia AT.39824 – kuorma-autot) tehty päätös C(2016) 4673 final. Tämä päätös tehtiin [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 7 artiklan ja 23 artiklan 2 kohdan nojalla.

osallistunut samoihin tekoihin, joita sovintopäätöksessä pidetään kilpailusääntöjen rikkomisena. Tällaisen päätöksen tekemistä seuranneessa tavanomaisessa hallinnollisessa menettelyssä asianomainen yritys ja komissio ovat nimittäin sovintomenettelyyn nähden niin sanotussa "tabula rasa" -tilanteessa, jossa vastuut on vielä näytettävä toteen. Komission on siten yhtäältä noudatettava yksinomaan väitetiedoksiantoa ja toisaalta sen on tutkittava asiakirja-aineisto uudelleen kaikkien merkityksellisten seikkojen perusteella, mukaan lukien kaikki tiedot ja perustelut, jotka asianomainen yritys on esittänyt käyttäessään oikeuttaan tulla kuulluksi. Näin ollen se, että komissio luonnehti tosiseikkoja oikeudellisesti sovinnon osapuolten osalta, ei sellaisenaan merkitse, että komissio olisi välttämättä tehnyt saman tosiseikkojen oikeudellisen luonnehdinnan sellaisen yrityksen osalta, joka on vetäytynyt tällaisesta menettelystä. Tässä yhteydessä mikään ei estä komissiota tukeutumasta sekamuotoisen menettelyn kahdessa päätöksessä yhteisiin todisteisiin.

Kun otetaan huomioon nämä seikat ja se, että Scania ei ollut kiistänyt, että sillä oli ollut mahdollisuus esittää kaikki todisteet niiden tosiseikkojen ja todisteiden riittämiseksi, joihin komissio tukeutui tavanomaisessa hallinnollisessa menettelyssä, mukaan lukien ne, jotka on lisätty asiakirja-aineistoon väitetiedoksiannon jälkeen, unionin yleinen tuomioistuin sulkee pois syyttömyysolettaman periaatteen loukkaamisen käsiteltävässä asiassa.

Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevasta väitteestä unionin yleinen tuomioistuin totesi, ettei komissio ollut ottanut sovintopäätöksessä millään tavoin ennakolta kantaa kysymykseen, joka koski Scanian vastuuta rikkomisesta. Näin ollen sen puolustautumisoikeuksia ei ole loukattu sen vuoksi, ettei sitä kuultu tässä menettelyssä.

Unionin yleinen tuomioistuin totesi puolueettomuusperiaatteen loukkaamista koskevasta väitteestä, ettei Scania ollut osoittanut, ettei komissio ollut esittänyt tutkintamenettelyn aikana kaikkia takeita, jotta kaikki perustellut epäilyt sen puolueettomuudesta voitaisiin asiaa tutkittaessa sulkea pois. Kun komissio tutkii todisteita, jotka ne osapuolet, jotka päättivät olla tekemättä myönnytyksiä, esittivät tavanomaisessa menettelyssä, sitä eivät sido sovintopäätökseen sisältyvät tosiseikkoja koskevat toteamukset ja oikeudelliset luonnehdinnat. Kun otetaan lisäksi huomioon, että unionin oikeudessa vallitseva periaate on vapaan todistusharkinnan periaate ja että komissiolla on harkintavaltaa tutkintatoimien toteuttamisen tarkoituksenmukaisuuden osalta, se, että se kieltäytyy toteuttamasta uusia tutkintatoimia, ei ole puolueettomuusperiaatteen vastaista, koska ei ole osoitettu, että tällaisten toimien puuttuminen johtuu komission puolueellisuudesta.

Yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan kilpailusääntöjen rikkomisen käsitteen osalta unionin yleinen tuomioistuin tutkii edellytyksiä, jotka liittyvät tällaisen rikkomisen olemassaoloon käsiteltävässä asiassa ja Scanian vastuuseen siitä.

Yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkuvan rikkomisen olemassaolon toteamisesta unionin yleinen tuomioistuin muistuttaa, että toisin kuin Scania väitti, tällainen toteamus ei välttämättä edellytä useiden SEUT 101 artiklan soveltamisalaan kuuluvien rikkomisten toteen näyttämistä, vaan sen osoittamista, että yksilöidyt eri toiminnot kuuluvat kokonaissuunnitelmaan, jolla on yksi yhtenäinen kilpailuvastainen päämäärä.

Käsiteltävässä asiassa unionin yleinen tuomioistuin toteaa, että komissio oli osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kollusiivinen yhteydenpito eri tasoilla, erityisesti ylimmän johdon tasolla vuosina 1997–2004, päätoimipaikkaa alemmalla tasolla vuosina 2000–2008 ja Saksan tasolla vuosina 2004–2011, olivat yhdessä tarkasteltuina osa kokonaissuunnitelmaa, jolla pyrittiin toteuttamaan yksi ainoa kilpailunvastainen tavoite eli kilpailun rajoittaminen keskiraskaiden ja raskaiden kuorma-autojen markkinoilla ETA-alueella.

Tarkemmin sanottuna se, että kollusiivisen yhteydenpidon kolme tasoa liittyivät toisiinsa, ilmeni siitä, että kokousten osanottajat olivat edelleen samojen yritysten työntekijöitä, että eri tasoilla pidettyjen kokousten aikataulut olivat ajallisesti päällekkäiset ja että kartellin eri osapuolten päätoimipaikkaa alemman tason työntekijöiden ja Saksan tason työntekijöiden välillä oli yhteydenpitoa. Lisäksi jaettujen tietojen luonne, kartelliin osallistuneet yritykset sekä kyseessä olevat tavoitteet ja tuotteet olivat pysyneet samoina rikkomisen koko keston ajan. Huolimatta siitä, että kollusiivinen yhteydenpito ylimmän johdon tasolla keskeytettiin syyskuussa 2004, samaa kartellia, joka oli sisällöltään ja ulottuvuudeltaan sama, jatkettiin kyseisen ajankohdan jälkeen pelkästään sillä erotuksella, että kartelliin osallistuneet työntekijät kuuluivat osallistuneiden yritysten eri organisaatiotasoihin eivätkä ylimmän johdon tasoon. Tässä yhteydessä sillä väitetyllä seikalla, että Saksan tasolla osallistuneet Scanian työntekijät eivät tienneet jatkavansa kahdella muulla tasolla toteutettuja menettelytapoja tai että päätoimipaikkaa alemman tason kokouksiin osallistuneet Scanian työntekijät eivät olleet tietoisia ylimmän johdon tasolla pidetyistä kokouksista, ei ollut merkitystä kokonaissuunnitelman olemassaolon toteamisen kannalta. Tällaisen suunnitelman olemassaolon tiedostamista on nimittäin arvioitava kyseessä olevien yritysten eikä niiden työntekijöiden tasolla.

Unionin yleinen tuomioistuin toteaa rikkomisesta vastuuseen joutumisen osalta, että vastaavasti myös tekijöitä, jotka ratkaisevat vastuuseen joutumisen yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatkuvasta rikkomisesta, on arvioitava yrityksen tasolla. Koska Scania-yritys osallistui suoraan kaikkiin kartellin merkityksellisiin osatekijöihin, komissiolla oli nyt käsiteltävässä asiassa oikeus katsoa sen olevan vastuussa rikkomisesta kokonaisuudessaan ilman, että komissiolla oli velvollisuus osoittaa, että intressiä, tietoisuutta ja riskin hyväksymistä koskevat kriteerit täyttyivät.